

ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

38

Ἀγίου Ἰγνατίου
Μπριαντσανίνωφ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ
ΠΡΟΣΕΥΧΗ

(«Πάτερ ἡμῶν»)

ΕΚΔΟΣΗ 1η
20ή χιλιάδα

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ
ΩΡΩΠΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ 2023

Πρόλογος

ΚΑΠΟΤΕ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι παρακάλεσαν τόν Χριστό: «Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι» (Λουκ. 11:1). Τότε Ἐκεῖνος τούς παρέδωσε τήν πασίγνωστη προσευχή «Πάτερ ἡμῶν» (βλ. Ματθ. 6:9-13), ἡ ὁποία, ἐπειδὴ ἀκριβῶς προέρχεται ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο, ἀποκαλεῖται Κυριακή Προσευχή. Πρόκειται γιά τή μοναδική θεοπαράδοτη προσευχή, καί γι' αὐτό ὄχι μόνο τήν ἱερότερη, ἀλλά καί τήν τελειότερη.

Ἔχει λεχθεῖ πῶς ἡ Κυριακή Προσευχή, μέσα στή σοφή συνοπτικότητα καί τή θεία ἀπλότητά της, συγκεφαλαιώνει ὅλο τό Εὐαγγέλιο καί ὅλα τά δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καί ἔτσι εἶναι, καθώς καί τά κύρια σημεῖα τῶν σχέσεων τοῦ χριστιανοῦ μέ τόν Θεό καί τόν πλησίον περιλαμβάνει, ἀλλά καί μεγάλες ἀλήθειες τῆς πίστεως ἐξαίρει. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, στήν ἐρμηνεία του «εἰς τήν προσευχήν τοῦ Πάτερ ἡμῶν», σημειώνει ὅτι ὁ Κύριος μέ τήν ἐνανθρώπησή Του μᾶς δώρισε ἐπτά, κυρίως, μεγάλα πνευματικά ἀγαθά, πού τή δύναμή τους τήν περιέχει μυστικά αὐτή ἡ προσευχή: τή θεολογία καί τήν κατά χάρη υἰοθεσία («Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου»)· τήν ἰσοτιμία μέ τοὺς ἀγγέλους («γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καί ἐπὶ τῆς γῆς»)· τή μετοχή στήν αἰώνια ζωή («τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον»)· τήν ἀποκατάσταση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ ὁποία στρέφεται ἀπαθῶς στόν ἑαυτό της («καί ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν»)· τήν κατάλυση τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας («καί μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν»)· τήν κατάργηση τῆς τυραννίας τοῦ διαβόλου («ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ»).

Εἶναι, λοιπόν, φανερό πώς ἡ Κυριακή Προσευχὴ ἀποτελεῖ ἓνα μεγάλο δῶρο τοῦ Θεοῦ καὶ πρότυπο προσευχῆς γιὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς. Ἀλλὰ ἀπὸ τῆ χάρις τῆς ὁ καθένας ἔχει ἀπολαβὴ διαφορετικὴ, ἀπολαβὴ ἀνάλογη τῶν πνευματικῶν του μέτρων. Ὁ ὁσῖος Βαρσανούφιος ὁ Μέγας (ἀπόκριση οα') ἀποφαίνεται: «Τὸ “Πάτερ ἡμῶν” δόθηκε καὶ γιὰ τοὺς τέλειους καὶ γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὥστε οἱ μὲν τέλειοι, γνωρίζοντας Τίνος παιδιὰ εἶναι, νὰ φροντίσουν νὰ μὴν ξεπέσουν ἀπὸ τὴν υἱοθεσία, καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀποκαλώντας μέ συστολὴ “Πατέρα” Ἐκεῖνον πού πολλές φορές ἔχουν λυπήσει, νὰ ντραποῦν καὶ νὰ μετανοήσουν. Νομίζω, πάντως, ὅτι περισσότερο στοὺς ἁμαρτωλοὺς ταιριάζει τὸ “Πάτερ ἡμῶν”, καθὼς ἡ φράση “ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν” εἶναι τῶν ἁμαρτωλῶν».

Ἡ Κυριακή Προσευχὴ, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἱερότητος καὶ τῆς τελειότητάς της, εἰσηλθε στὴν ἐκκλησιαστικὴ λατρεῖα ἀπὸ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια. Ἑρμηνεῖα τῆς γινόταν στοὺς κατηχουμένους καὶ ἀπαγγελία τῆς ἀπ' αὐτοὺς κατὰ τὸ Βάπτισμα. Σήμερα ἀπαγγέλλεται στὶς ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου εἴκοσι δύο φορές κατὰ τὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ καὶ δεκαῆξι φορές κατὰ τὸ ὑπόλοιπο ἐκκλησιαστικὸ ἔτος.

* * *

Στὶς ἐπόμενες σελίδες παρουσιάζουμε ἐπιτομὴ τῆς ἐρμηνείας τοῦ “Πάτερ ἡμῶν” ἀπὸ τὸν Ρῶσο ἅγιό Ἰγνάτιο Μπριαντσανίνωφ (1807-1867), ἐπίσκοπο Καυκάσου καὶ Μαύρης Θάλασσας. Ἡ ἀπλὴ ἀλλὰ φωτισμένη ἐρμηνεῖα τοῦ θεοφόρου πατέρα, βασίστηκε στὴν πρότερη τοῦ ἀββᾶ Κασσιανοῦ καὶ ἀποτελέσει τὸ θέμα μιᾶς ὁμιλίας του (βλ. Ἀγίου Ἰγνατίου Μπριαντσανίνωφ, Ἔργα 8 – Ἀσκητικὴς Ὁμιλίαις Β', ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Παρακλήτου, Ὁρωπὸς Ἀττικῆς 2016, σελ. 52-72). Πιστεύουμε πὺς θὰ μᾶς βοηθήσει ὅλους σὲ μιὰ πιὸ ἐνσυνείδητη προσευχητικὴ κοινωνία μέ τὸν ἐπουράνιο Πατέρα μας, κοινωνία πού ἀποτελεῖ τὸ ὕψιστο ἔργο στὸν δρόμο τῆς σωτηρίας μας.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ

Ἡ Κυριακή Προσευχή

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ τοῦ Κυρίου ἐπιθυμοῦσαν νά διδαχθοῦν ἀπό τόν ἴδιο τόν Διδάσκαλό τους πῶς νά προσεύχονται. Βάσιμη καί δίκαιη ἐπιθυμία! Τῆς ἀληθινῆς προσευχῆς ἀληθινός διδάσκαλος εἶναι μόνο ὁ Θεός.

Ὁ Κύριος, λοιπόν, ἱκανοποίησε τό αἶτημα, τό σοφό καί ἀπολύτως ἀναγκαῖο γιά τήν καλλιέργεια καί τή σωτηρία τῆς ψυχῆς αἶτημα τῶν μαθητῶν Του. Τούς παρέδωσε μιά προσευχή, τήν ὁποία μόνο ὁ Θεός μπορούσε νά παραδώσει. Αὐτό θά ἀποδειχθεῖ στή συνέχεια μέ τήν ἐρμηνεία αὐτῆς τῆς προσευχῆς, πού, γιά νά διακρίνεται ἀπό τίς προσευχές τῶν ἁγίων ἀνθρώπων, ὀνομάστηκε Κυριακή Προσευχή (Βλ. Ματθ. 6:9-13. Λουκ. 11:2-4).

«Πάτερ ἡμῶν».

Ἡ Κυριακή Προσευχή ἀρχίζει μέ τήν ἐπίκληση «Πάτερ ἡμῶν». Ποιός ἀπό τοὺς ἁγίους ἀνθρώπους πού συνέταξαν προσευχές, θά ἐπέτρεπε στόν ἑαυτό του καί στοὺς ἀδελφούς του, τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τοὺς πεσμένους, τοὺς αἰχμαλώτους τοῦ διαβόλου καί τοῦ αἰώνιου θανάτου, νά ἀποκαλέσουν τόν Θεό «Πατέρα»; Προφανῶς κανεῖς! Μόνο ὁ ἴδιος ὁ Θεός μπορούσε νά τό ἐπιτρέψει. Καί τό ἐπέτρεψε. Πῶς; Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, μέ τό νά γίνει ἄνθρωπος, ἔκανε τοὺς ἀνθρώπους υἱούς τοῦ Θεοῦ καί ἀδελφούς δικούς Του. Ὁ ἴδιος ἀπευθύνεται δικαιοματικά στόν ὁμοούσιό Του Θεό Πατέρα, λέγοντάς Του: «Πάτερ ἡμῶν». Χαρίζει, λοιπόν, καί σ' ἐμᾶς

τό εὐεργετικό δικαίωμα νά πλησιάζουμε τόν Θεό ὡς πατέρα καί ν' ἀρχίζουμε τήν προσευχή μας σ' Αὐτόν μέ τή θαυμαστή, τήν ὑπέροχη ἐπίκληση, πού κανέννας ἄνθρωπος δέν θ' ἀποτολμοῦσε νά τή βάλει μέ τόν νοῦ του: «*Πάτερ ἡμῶν*». Ἡ ἀρχή τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς εἶναι δῶρο τοῦ Κυρίου, δῶρο ἀνεκτίμητης ἀξίας, δῶρο τοῦ Λυτρωτῆ στούς λυτρωμένους, δῶρο τοῦ Σωτήρα στούς σωσμένους.

«Ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ἀμέσως μετά τήν ἐπίκληση δηλώνεται ὁ τόπος ὅπου βρίσκεται ὁ Πατέρας, ὁ «*πανταχοῦ παρών*», Ἐκεῖνος πού περιβάλλει τά πάντα καί δέν περιορίζεται ἀπό τίποτα: «*Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*». Μέ τήν ἀναφορά τοῦ οὐρανοῦ ὡς τόπου διαμονῆς τοῦ Πατέρα, ὁ προσευχόμενος υἱός ἀνυψώνεται ἐκεῖ.

Ἐξέχνα ὅλα τά γήινα. Πάρε τήν προσοχή σου ἀπό τή γῆ, τό προσωρινό κατάλυμά σου. Μή νοιάζεσαι γιά κανένα ἀπό τά ἀντικείμενα αὐτοῦ τοῦ καταλύματος, πού θά τά χάσεις ὕστερ' ἀπό λίγο. Μερίμνησε ἀποκλειστικά γιά τήν πατρίδα σου, τόν οὐρανό, πού τήν ἔχασες μέ τήν πτώση καί τήν ξαναπῆρες μέ τή λύτρωση. Προσευχῆσου νά σοῦ δωριστοῦν τά αἰώνια, τά πνευματικά, τά πανάγια, τά θεῖα ἀγαθά, πού ἡ ἀξία τους εἶναι ἀσύλληπτη ὄχι μόνο ἀπό τόν ἀνθρώπινο ἀλλά καί ἀπό τόν ἀγγελικό νοῦ. Αὐτά τά ἀγαθά ἔχουν ἤδη ἐτοιμαστεῖ γιά σένα καί σέ περιμένουν. Γιά νά τά ἀποκτήσεις, ἀπαιτεῖται νά δείξεις στόν Θεό τήν καλή σου προαίρεση. Μέ ποιόν τρόπο; Μέ τήν προσευχή σου καί μέ τή ζωή σου.

«Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου».

Μ' αὐτό τό αἶτημα ὁ ἄνθρωπος ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός, πεσμένος, καί ζητάει τή δωρεά τῆς ἀληθινῆς μετάνοιας.

«Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου» στόν ναό τῆς ψυχῆς μου. Τό ζητάω αὐτό, γιατί δέν τό βρίσκω μέσα μου. Τό ἀντί-

θετο βρίσκω: Θλιβερή ύποδούλωση στην άμαρτία και στά πονηρά πνεύματα, τά πνεύματα πού ἐπινόησαν τήν άμαρτία, μέ μόλυναν μέ τήν άμαρτία, μέ αΐχμαλώτισαν και έξακολουθοῦν νά μέ κρατοῦν αΐχμάλωτο μέσω τῆς άμαρτίας. Στην ψυχή μου φωλιάζουν λογισμοί κακοί και αΐσθήματα έμπαθή. Μπαίνουν, άραγε, άπ' έξω ἤ γεννιοῦνται μέσα τῆς; Δέν ξέρω. Αυτό πού ξέρω εἶναι ὅτι έμφανίζονται άνεμπόδιστα και έγκαθίστανται κυριαρχικά. Δέν έχω τή δύναμη νά άπομακρύνω τέτοιους λογισμούς και τέτοια αΐσθήματα, άν και γνωρίζω ὅτι παροργίζουν τόν Θεό, πού τά άποστρέφεται, καθώς μ' αὐτά βλασφημεῖται τό πανάγιο ὄνομά Του. Έξαιτίας τους παραμένω αλλότριος τοῦ Θεοῦ. Μοῦ χρειάζεται έξαγνισμός. Μοῦ χρειάζεται μετάνοια.

Δώσε μου, Πατέρα μου οὐράνιε, τήν παντοδύναμη μετάνοια, γιά νά καθαρῖσει τόν ναό τῆς ψυχῆς μου άπό κάθε άκαθαρσία και δυσωδία, γιά νά μέ κάνει άξιο τῆς υΐοθεσίας Σου, γιά νά μέ κάνει κάτοικο τοῦ οὐρανοῦ ἤδη άπό τήν παρούσα ζωή. Ὡς τώρα έρπω στή γῆ. Ἐς μπεῖ στην ψυχή μου ἡ άληθινή θεογνωσία. Αὐτή ἄς άγιάσει τόν νοῦ μου, τήν καρδιά μου, ὅλη τή διαγωγή μου.

«Άγισθήτω», λοιπόν, μέσα μου «τό ὄνομά σου»!

«Έλθέτω ἡ βασιλεία σου».

«Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι μέσα σας» (Λουκ. 17:21). Τί θαυμαστή άλληλουχία στην Κυριακή Προσευχή! Μετά τό αἷτημα γιά τήν παροχή τῆς θεογνωσίας, ὁ υΐοθετημένος άπό τόν Θεό άνθρωπος ζητάει, μέ υπόδειξη τοῦ Κυρίου, νά έρθει στην ψυχή του ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Αὐτή τή βασιλεία πρέπει νά τή ζητᾶμε μέ προσευχή ταπεινή αλλά και μέ πίστη δυνατή. Ἐν εἵμαστε άληθινά πιστοί, ὅπωςδήποτε θά τή λάβουμε. Μᾶς τό έχει ὑποσχεθεῖ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ: «Ἐκεῖνος πού έχει έγκολπωθεῖ τίς έντολές μου και τίς εκτελεῖ, αὐτός μέ άγαπᾶ» και σ' αὐτόν άγιάζεται τό ὄνομά μου· «κι αὐτός πού μέ

ἀγαπᾶ, θ' ἀγαπηθεῖ ἀπό τόν Πατέρα μου» (Ίω. 14:21). «Ὅποιος μέ ἀγαπᾶ, θά τηρήσει τόν λόγο μου» καί θ' ἀγιαστεῖ σ' αὐτόν τό ὄνομά μου. «Καί ὁ Πατέρας μου θά τόν ἀγαπήσει, καί θά ἔρθουμε σ' αὐτόν καί θά κατοικήσουμε μαζί του» (Ίω. 14:23).

«Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου»! Τί θαυμαστό αἶτημα! Καί τί θαυμαστή ἐπιθυμία ἐκφράζεται μέ τό αἶτημα αὐτό! Ἡ θερμή προσευχή ἐμπνέεται ἀπό ὑπερφυσική ἐπιθυμία. Καί ἡ προσευχή αὐτή ἐκπληρώνεται. Ναί, ἐκπληρώνεται! Τό ἀποδεικνύουν συγκεκριμένα γεγονότα καί ἀναμφισβήτητες ἐμπειρίες. Σέ τί ἄλλο μποροῦν ν' ἀποδοθοῦν τά μεγάλα θαύματα καί σημεῖα πού ἐπιτέλεσαν οἱ ἅγιοι, παρά στό ὅτι μέσα τους κατοικοῦσε καί ἐνεργοῦσε ὁ Θεός; Σέ τί ἄλλο μπορεῖ ν' ἀποδοθεῖ ἡ ἱκανότητά τους νά προφητεύουν ἢ ν' ἀποκαλύπτουν τά μυστικά τῶν ἀνθρώπων, παρά στό ὅτι μέσα τους κατοικοῦσε καί μέ τό στόμα τους μιλοῦσε ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος βλέπει τό μέλλον ὅπως τό παρόν καί γιά τόν ὁποῖο δέν ὑπάρχουν μυστικά;

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔγραφε στούς Γαλάτες: «Δέν ζῶ πιά ἐγώ, ἀλλά ζεῖ μέσα μου ὁ Χριστός» (Γαλ. 2:20). Καί στούς Κορινθίους: «Ζητᾶτε ἀπόδειξη τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μιλάει μέσα ἀπό μένα» (Β' Κορ. 13:3). Ὅταν οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καί Ἰωάννης θεράπευσαν στήν πύλη τοῦ Ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων τόν ἐκ γενετῆς χωλό, πλῆθος ἀνθρώπων μαζεύτηκαν γύρω τους κατάπληκτοι. Τότε ὁ ἀπόστολος Πέτρος τοῦς εἶπε: «Ἰσραηλίτες, γιατί θαυμάζετε γι' αὐτό καί γιατί μᾶς κοιτᾶτε ἔτσι, σάν νά ἦταν μέ δική μας δύναμη ἢ μέ δική μας εὐσέβεια πού τόν κάναμε αὐτόν ἐδῶ νά περπατᾷ; Ὁ Θεός τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαάκ καί τοῦ Ἰακώβ, ὁ Θεός τῶν προπατόρων μας, ἔδειξε τή δόξα τοῦ δούλου Του Ἰησοῦ» (Πράξ. 3:12-13).

Ἡ Ἐκκλησιαστική Ἱστορία ἔχει διασώσει ἀπ' ὅλους τοῦς αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐμπειρίες ἀγίων μέ ἐνέργειες ὑπερφυσικές, ἐνέργειες οἰκεῖες ὅχι στήν ἀνθρώ-

πινη φύση αλλά στόν Θεό, πού εἶχε ἐνοικήσει στούς ἀνθρώπους αὐτούς. Ὁ ὁσῖος Μακάριος ὁ Μέγας λέει: «Σ' ἐκείνους πού ἐπιφοίτησε ἡ χάρη τοῦ θείου Πνεύματος, κατοικώντας στά βάθη τοῦ νοῦ τους, ὁ Κύριος γίνεται σάν ψυχή... Ἡ ἐνέργεια καί ἡ δύναμη τοῦ φωτεινοῦ Πνεύματος κατοικοῦν μέσα στόν ἄνθρωπο πού ἔχει ἁγιασθεῖ».

Ὅποιος αἰσθάνεται μέσα του τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, γίνεται ξένος πρός τόν κόσμο, τόν ἐχθρικό πρός τόν Θεό κόσμο. Ὅποιος αἰσθάνεται μέσα του τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐπιθυμεῖ, ἀπό ἀληθινή ἀγάπη πρός τούς συνανθρώπους του, νά ἀποκαλυφθεῖ καί σ' αὐτούς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· ἐπιθυμεῖ νά ἔρθει ἡ ὁρατή βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί ν' ἀφανίσει τήν ἁμαρτία ἀπό τή γῆ, ἐδραιώνοντας τήν κυριαρχία τῆς ἀλήθειας καί τῆς δικαιοσύνης.

«Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καί ἐπὶ τῆς γῆς».

Μέ τή λέξη «οὐρανός» ἐννοοῦνται οἱ κάτοικοι τοῦ οὐρανοῦ. Ἀπ' αὐτούς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκπληρώνεται ἄοκνα καί ἄμεμπτα. Μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ δέν ἀναμειγνύουν τό δικό τους θέλημα. Δέν ἔχουν κἄν δικό τους θέλημα. Τό θέλημά τους τό ἔχουν ταυτίσει μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Στούς κατοίκους τοῦ οὐρανοῦ ἔχει πραγματοποιηθεῖ αὐτό πού ζητοῦσε ὁ Σωτήρας τοῦ κόσμου ἀπό τόν Θεό Πατέρα γιά τούς μαθητές Του καί ὅλους τούς ἀκολούθους Του: «Δέν προσεύχομαι μόνο γι' αὐτούς (δηλαδή τούς ἀποστόλους) ἀλλά καί γιά ἐκείνους πού μέ τό κήρυγμα αὐτῶν θά πιστεύουν σ' ἐμένα, ὥστε νά εἶναι ὅλοι ἓνα, ὅπως Ἐσύ, Πατέρα, εἶσαι ἐνωμένος μ' ἐμένα κι ἐγώ μ' Ἐσένα. Νά εἶναι κι αὐτοὶ ἐνωμένοι μ' ἐμᾶς... Νά εἶναι ἓνα μεταξύ τους, ὅπως ἐμεῖς εἴμαστε ἓνα: Ἐγώ ἐνωμένος μαζί τους κι Ἐσύ ἐνωμένος μαζί μου, ὥστε ν' ἀποτελοῦν μιὰ τέλεια ἐνότητα» (Ἰω. 17:20-23).

Μέ τή λέξη «γῆ» ἐννοοῦνται οἱ χριστιανοί. Κανείς

μας, ωστόσο, δέν θά κάνει λάθος, ἂν, προφέροντας αὐτό τό αἵτημα, ἐννοεῖ ὡς γῆ τήν καρδιά του, μήν ξεχωρίζοντας ἀπ' αὐτήν καί τό σῶμα. Ὅταν ἡ καρδιά ταυτίσει τά θελήματά της μέ τό θεῖο θέλημα, τότε αὐτή μεταβάλλεται ἀπό σαρκική καί κτηνώδης σέ πνευματική, ἅγια, ἀγγελική.

Ἡ ὁλοκληρωτική ταύτιση τοῦ ἀνθρωπίνου θελήματος μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι κατάσταση τελειότητας, στήν ὁποία μποροῦν νά φτάσουν μόνο τά λογικά πλάσματά Του. Αὐτή τήν τελειότητα ἔχουν οἱ ἄγγελοι. Ἀλλά ὁ Σωτήρας μας εὐδοκεῖ ν' ἀποκτήσουμε κι ἐμεῖς, οἱ ἀδύναμοι καί δύστυχοι ἄνθρωποι, οἱ πλασμένοι ἀπό τό χῶμα ἄνθρωποι, οἱ περαστικοί ἀπό τή γῆ ἄνθρωποι, τήν τελειότητα τῶν ἁγίων ἀγγέλων τοῦ οὐρανοῦ. Ὅποιος, λοιπόν, αἰσθάνθηκε μέσα του τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, μαθαίνει νά μήν ἀρκεῖται σ' αὐτή τήν αἴσθηση, μαθαίνει νά μήν παραδίδεται στήν ἀμέλεια καί τήν ἀδράνεια, ἀλλά ν' ἀγωνίζεται γιά τή μεγαλύτερη δυνατή επέκταση τῆς κυριαρχίας τοῦ Κυρίου στήν ψυχή του.

Ἐπιπλέον, τό θεῖο θέλημα, ὅταν ἐκπληρώνεται μέ ἀκρίβεια ἀπό τόν ἄνθρωπο, ἐπιδρᾷ καί ἐνεργεῖ σ' ὅλα τά συστατικά μέρη του, καί στό πνεῦμα καί στήν ψυχή καί στό σῶμα, ἐνοποιώντας τή διασπασμένη ἐξαιτίας τῆς πτώσεως θέληση αὐτῶν τῶν μερῶν. Μόνο μέ τήν ἀποδοχή τοῦ θείου θελήματος μπορεῖ νά θεραπευθεῖ ἡ ἀνθρώπινη θέληση, πού ἔχει δηλητηριαστεῖ ἀπό τήν ἁμαρτία. Μόνο μέσω τοῦ θείου θελήματος οἱ πολλαπλές ἐπιθυμίες τοῦ ἀνθρώπου μποροῦν νά περάσουν ἀπό τή διαφωνία στή συμφωνία καί νά συνενωθοῦν σέ μία ἐπιθυμία. Μόνο ἡ ἀναζωογονημένη ἀπό τό θεῖο θέλημα θέληση τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νά ἀποσπαστεῖ ἀπό τή γῆ καί ν' ἀνέβει στόν οὐρανό.

«Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον».

Ἐδῶ δέν γίνεται λόγος γιά τή φθαρτή τροφή (πρβλ.

Ἰω. 6:27), πού συντηρεῖ προσωρινά τό σῶμα. Ἐδῶ ὁ Κύριος, πού εἶχε πεῖ, «Μήν ἔχετε ἄγχος, λέγοντας, “Τί θά φᾶμε;” ἢ “Τί θά πιοῦμε;” ἢ “Τί θά ντυθοῦμε;”» (Ματθ. 6:31), κάνει λόγο γιά τήν τροφή πού δίνει αἰώνια ζωή καί μένει ἄφθαρτη. Ἀναφέρεται στή νέα τροφή πού ὁ Ἰδιος χάρισε στούς ἀνθρώπους. Ἀναφέρεται στόν ἄρτο τῆς ζωῆς πού κατέβηκε ἀπό τόν οὐρανό, στόν ἄρτο τοῦ Θεοῦ μέ τόν ὁποῖο μπορεῖ νά χορτάσει καί ν’ ἀποκτήσει τήν αἰώνια ζωή ὅλος ὁ κόσμος (πρβλ. Ἰω. 6:33, 35, 41). Ἡ λέξη «ἐπιούσιος», δηλαδή ὁ ἀπαραίτητος γιά τή ζωή μας, «ἐκφράζει τήν ἀνωτερότητα καί τόν χαρακτήρα τῆς οὐσίας αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, πού εἶναι πάνω ἀπό κάθε οὐσία καί πού ξεπερνᾷ ὅλα τά δημιουργήματα μέ τό μεγαλεῖο καί τήν ἀγιότητά του» (Ἀββάς Κασσιανός). Ἡ μεγαλειότητα καί ἡ ἀγιότητά του εἶναι ἀπέραντες καί ἀσύλληπτες. Ὁ ἀγιασμός καί ὁ πνευματικός πλοῦτος πού παρέχονται μέ τή βρώση του, εἶναι ἄπειροι καί ἀκατανόητοι.

Ὁ ἄρτος πού δίνει ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ εἶναι τό πανάγιο Σῶμα Του, πού τό πρόσφερε γιά νά ζήσει ὁ κόσμος (πρβλ. Ἰω. 6:51). Μέ τή θαυμαστή αὐτή βρώση ἐνώθηκε καί μιᾷ ἐξίσου θαυμαστή πόση. Ὅπως τό Σῶμα τοῦ Θεανθρώπου δόθηκε ὡς βρώση στούς πιστούς, ἔτσι καί τό Αἷμα Του δόθηκε ὡς πόση.

Ὁ Θεάνθρωπος δέν ξεχώριζε σέ τίποτε ἀπό τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἦταν τέλειος ἄνθρωπος. Ἀλλά συνάμα ἦταν καί τέλειος Θεός. Στό παρουσιαστικό Του ὅλοι ἔβλεπαν ἕναν ἄνθρωπο· στίς ἐνέργειές Του ἀναγνώριζαν τόν Θεό. Παρόμοια θέλησε νά κρύψει τό πανάγιο Σῶμα Του καί τό πανάγιο Αἷμα Του στά εἶδη τοῦ ψωμιοῦ καί τοῦ κρασιοῦ. Βλέπουμε καί γευόμαστε ψωμί καί κρασί, ἀλλά τρεφόμαστε μέ τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Δέν ὑπάρχουν οὔτε λέξεις οὔτε μέσα γιά νά περιγράψουμε τήν κατάσταση στήν ὁποία ἀνυψώνονται ὅσοι κοινωνοῦν τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Θεανθρώπου. Ὁ

ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος καθόρισε αὐτὴ τὴν ἀσύλληπτη κα-
τάσταση ἐπιγραμματικά: «Ἐκεῖνος ποὺ τρώει τὴ Σάρ-
κα μου καὶ πίνει τὸ Αἷμα μου εἶναι ἐνωμένος μαζί μου,
κι ἐγὼ μ' αὐτόν» (Ἰω. 6:56). Τὰ λόγια τοῦτα τοῦ Κυ-
ρίου ἐκφράζουν ἓνα ὕψος ἀπρόσιτο στὸν περιορισμένο
ἀνθρώπινο νοῦ καὶ γνωστοῦ μόνο στὸν Θεό: «Κανένας
δὲν γνωρίζει ποιὸς εἶναι ὁ Υἱὸς παρὰ μόνο ὁ Πατέρας»
(Λουκ. 10:22) καὶ ὅποιος ἔχει ἐνωθεῖ μέ τὸν Υἱό.

Ὁ Κύριος εἶπε πῶς ἡ Σάρκα Του εἶναι ἡ μόνη ἀλη-
θινὴ τροφή καὶ τὸ Αἷμα Του τὸ μόνο ἀληθινὸ ποτό τοῦ
ἀνακατασκευασμένου ἀνθρώπου (βλ. Ἰω. 6:55), κι αὐτό λόγω
τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἐνέργειάς τους. Ἡ συνηθισμένη τρο-
φή τῶν ἀπογόνων τοῦ παλαίου Ἀδάμ εἶναι ἡ «φθαρ-
τὴ τροφή» (Ἰω. 6:27). Αὐτὴ εἶναι ὅμοια μέ τὴ τροφή
τῶν ἄλλων ζώων, ποὺ ἀφανίζεται μέ τὴν πέψη καὶ δὲν
ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἀπομακρύνει τὸν θάνατο. Δὲν ἀξίζει,
ἄλλωστε, νὰ ὀνομάζεται τροφή, ἀφότου ἐμφανίστηκε «ὁ
ἄρτος ὁ ἐπιούσιος», ὁ ἄρτος τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ἄρτος ποὺ
ἐξολοθρεύει τὸν θάνατο καὶ δίνει τὴν αἰώνια ζωὴ (βλ.
Ἰω. 6:58).

***«Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς
ἀφίμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».***

Ὁ Κύριος, ἀφοῦ μέσα στὴν ἄπειρη εὐσπλαχνία Του
χάρισε στοὺς ἁμαρτωλοὺς τὰ ὕψιστα καὶ ἀνεκτίμητα
ἀγαθὰ, ζητάει κι ἀπὸ μᾶς νὰ δείχνουμε εὐσπλαχνία
πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. Τό μυστήριό τῆς λυτρώ-
σεως θεμελιώνεται πάνω στὴν εὐσπλαχνία. Ἡ λύτρωση
εἶναι ἡ φανέρωση τῆς θείας εὐσπλαχνίας στὴν πεσμένη
ἀνθρωπότητα. Καὶ ἡ πεσμένη ἀνθρωπότητα μπορεῖ νὰ
οἰκειωθεῖ τὴ λύτρωση, ποὺ τῆς χαρίστηκε ἀπὸ τὸν Θεό,
μόνο μέ τὴν εὐσπλαχνία. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ λυτρω-
θοῦμε ἀλλιῶς, παρὰ μόνο μέ τὸ νὰ σπλαχνιστοῦμε τὸν
ἑαυτό μας καὶ τοὺς συνανθρώπους μας· μέ τὸ νὰ συναι-
σθανθοῦμε τὴν πτώση μας, τὴν ἁμαρτωλότητά μας καὶ
τὴν καταστροφή μας· μέ τὸ νὰ διαπιστώσουμε τὴν πτώ-

ση, τήν ἁμαρτωλότητα καί τήν καταστροφή ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας· μέ τό νά ἀναγνωρίσουμε τήν κοινή καί ἀπόλυτη ἀνάγκη τῆς θείας εὐσπλαχνίας.

Ἀποκλειστικά δική μας ἀνάγκη καί δικό μας καθῆκον εἶναι νά χαρίσουμε στούς ὀφειλέτες μας τά χρέη τους, δηλαδή νά τούς συγχωρήσουμε γιά τά σφάλματα πού διέπραξαν ἀπέναντί μας. Ἐάν δέν τό ἐκπληρώσουμε αὐτό, ποτέ δέν θ' ἀξιωθοῦμε νά λάβουμε τή λύτρωση ἀπό τόν Θεό. Ἡ σκληρότητα τῆς καρδιάς εἶναι σάν τίς σιδερένιες καί κλειδαμπαρωμένες πύλες! Δέν ἀφήνει νά μπεῖ μέσα τῆς ἡ θεία δωρεά. Ὁ Κύριος εἶπε: «Ἐάν συγχωρήσετε τούς ἀνθρώπους γιά τά παραπτώματά τους, θά σᾶς συγχωρήσει κι ἐσᾶς ὁ οὐράνιος Πατέρας σας. Ἐάν, ὅμως, δέν συγχωρήσετε στούς ἀνθρώπους τά παραπτώματά τους, οὔτε κι ὁ Πατέρας σας θά συγχωρήσει τά δικά σας παραπτώματα» (Ματθ. 6:14-15).

Ὁ χριστιανός ὀφείλει ν' ἀγωνίζεται μέ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια ἐναντίον τοῦ πάθους τῆς μνησικαχίας, νά τό διώχνει ἀπό μέσα του μέ τήν πρώτη του ἐμφάνιση, νά μήν τό ἀφήνει νά φωλιάζει στήν ψυχή του οὔτε μέ τήν πιό εὐλογη πρόφαση. Ἐάν ἐπιτρέπουμε στή μνησικαχία νά ἐνεργεῖ στήν ψυχή μας, αὐτή θά ἀκυρώσει ὅλους τούς ἀγῶνες μας, θά ἐξουδετερώσει ὅλες τίς ἀρετές μας καί θά μᾶς στερήσει τήν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ. Ἡ συγχώρηση τῶν παραπτωμάτων τῶν συνανθρώπων μας δείχνει ὅτι τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ μέσα μας καί κατευθύνει τή θέλησή μας. Γιά νά συμβεῖ αὐτό χρειάζεται, ὅπως εἶπαμε, σκληρός ἀγῶνας ἐναντίον τῆς μνησικαχίας. Τό πάθος αὐτό βασιλεύει στήν ὑπερηφάνεια, ἡ ὁποία κρύβεται στίς ψυχές ἀκόμα καί τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, τῶν ἁγιασμένων ἀπό τή χάρη Του. Κι αὐτοί, λοιπόν, πρέπει νά προσέχουν γιά νά μή μολυνθοῦν ἀπό τόν ἰό τῆς μνησικαχίας, πού θανατώνει τήν ψυχή. Μέ τή συγχώρηση τῶν ἀδελφῶν μας ἐλκύουμε τή θεία χάρη. Καί τή χάρη αὐτή τήν κρατοῦμε μέσα μας μέ τή διαρκή συγχώρηση τῶν ἀδελφῶν μας.

«Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ».

Τό δεύτερο μέρος τοῦ αἰτήματος ἐρμηνεύει τό πρῶτο. Πειρασμοί ὀνομάζονται ἐδῶ οἱ ἀτυχεῖς ἐκεῖνες περιστάσεις, κατά τίς ὁποῖες ἀπό ἐκούσια κλίση στήν ἁμαρτία παραδινόμαστε στήν ἐξουσία τοῦ διαβόλου καί ὀδηγούμαστε στήν ἀπώλεια. Αὐτό ἔπαθε ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης: «Μπῆκε ὁ σατανάς μέσα του», λέει ἡ Γραφή (Ἰω. 13:27).

Μέ τό παραπάνω αἶτημα δέν ἀρνούμαστε τίς θλίψεις, πού εἶναι ἀπαραίτητες γιά τή σωτηρία μας, καθώς μᾶς προφυλάσσουν ἀπό τά πάθη καί τούς δαίμονες. «Γι' αὐτό», λέει ὁ ἀπόστολος, «χαίρομαι γιά τίς ἀσθένειές μου, γιά τίς ὕβρεις, τίς θλίψεις, τούς διωγμούς καί τίς στενοχώριες πού πέρασα γιά χάρη τοῦ Χριστοῦ· γιατί, ὅταν φαίνεται πῶς ἔχω χάσει κάθε δύναμη, τότε εἶμαι πραγματικά δυνατός» (Β' Κορ. 12:10). Τά παθήματα τοῦ ἀποστόλου παραχωρήθηκαν ἀπό τή θεία πρόνοια, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ ἴδιος, γιά νά τόν προφυλάξουν ἀπό τήν ὑπερηφάνεια (βλ. Β' Κορ. 12:7). Οἱ θλίψεις εἶναι τό δῶρο τοῦ Κυρίου στούς ἀκολούθους Του κατά τήν ἐπίγεια ζωή τους. «Στόν κόσμο θά ἔχετε θλίψη» (Ἰω. 16:33), διαβεβαίωσε τούς ἀποστόλους καί ὅλους τούς χριστιανούς. «Ἄν ἀνήκατε στόν κόσμο, τότε ὁ κόσμος θά σᾶς ἀγαποῦσε σάν κάτι δικό του. Ἐπειδή, ὅμως, δέν ἀνήκατε στόν κόσμο, ἀφοῦ ἐγώ σᾶς διάλεξα καί σᾶς ξεχώρισα ἀπό τόν κόσμο, γι' αὐτό σᾶς μισεῖ ὁ κόσμος» (Ἰω. 15:19). «Ὅλοι θά σᾶς μισοῦν ἐξαιτίας μου. Μέ τήν ὑπομονή σας θά σώσετε τίς ψυχές σας» (Λουκ. 21:17, 19). Μαζί μέ τά ἅγια δόγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ ἀπόστολος Παῦλος κήρυξε στήν οἰκουμένη ὅτι, «γιά νά μποῦμε στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά περάσουμε πολλές θλίψεις» (Πράξ. 14:22). Καί στήν ἐπιστολή του πρός τούς Ἑβραίους γράφει πῶς ὅλοι ὅσοι εὐαρέστησαν τόν Θεό ὑποβλήθηκαν σέ διαπαιδαγώγηση

καί νουθέτηση ἀπ' Αὐτόν· γιατί ἀλλιῶς δέν θά τούς δε-
χόταν ὡς γνήσια παιδιὰ Του (πρβλ. Ἑβρ. 12:8).

«Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι
ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Μ' ἄλλα λόγια, ὄχι μόνο μὴν
ἐπιτρέψεις νά μᾶς κυριέψουν τὰ πάθη, μέ τὰ ὅποια θά
ὑποταχθοῦμε στόν διάβολο, ἀλλά καί λύτρωσέ μας ἀπό
τόν πονηρό, πού μᾶς αἰχμαλώτισε, ἀφότου πέσαμε. Μὴν
ἐπιτρέψεις νά παρασυρθοῦμε ἀπό τό ἁμαρτωλό θέλη-
μά μας, μέ τό ὅποιο ξεγελάμε καί καταστρέφουμε τόν
ἑαυτό μας. Μὴν ἐπιτρέψεις νά πλανηθοῦμε ἀπό σκέ-
ψεις καί διδασκαλίες ψευδεῖς. Μὴν ἐπιτρέψεις νά νικη-
θοῦμε ἀπό τή φιλαργυρία, τή φιλοδοξία, τή φιλαρχία.
Μὴν ἐπιτρέψεις νά ὑποδουλωθοῦμε στή φιληδονία καί
τή γαστριμαργία, ἂν ἔχουμε ἄφθονα ὑλικά ἀγαθά, οὔτε
στή μικροψυχία καί τόν γογγυσμό, ἂν μᾶς κυκλώνουν
οἱ στερήσεις. Μὴν ἐπιτρέψεις ν' ἁμαρτήσουμε. Μὴν ἐπι-
τρέψεις νά πέσουμε στήν ὑπερηφάνεια, ἂν ζοῦμε ἐνά-
ρετα, οὔτε στήν ἀπελπισία, ἂν ἀντιμετωπίζουμε ὅποι-
εσδήποτε δυσκολίες.

Ἡ ἀρχή τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς, ἡ ὅποια ἐπιτρέπει
στόν ἄνθρωπο νά ἀπευθύνεται στόν Θεό ὡς πατέρα,
ἐξηγεῖ τήν αἰτία τῆς ὑπάρξεως τῶν παραπάνω αἰτημά-
των σ' αὐτή τήν προσευχή, αἰτημάτων γεμάτων ἑξαρση!
Μόνο ἓνας γιός μπορεῖ νά ζητήσει ὅλα ὅσα ἔχει ὁ πα-
τέρας του. Κι ἐμεῖς μέ τήν Κυριακή Προσευχή ζητᾶμε
ἀπό τόν Θεό τὰ πάντα: Νά μᾶς δώσει τόν ἑαυτό Του,
νά κατοικήσει μέσα μας, νά ἐγκαθιδρύσει στήν καρδιά
μας τή βασιλεία Του, γιά νά ἐνωθοῦμε μαζί Του καί νά
βασιλεύσουμε μαζί Του.

Ἀντίστοιχο τῆς ἀρχῆς εἶναι καί τό τέλος τῆς Κυριακῆς
Προσευχῆς. Στήν ἄπειρη θεία ἀγαθότητα βασιζέται ἡ
ἀπειρία τῶν αἰτημάτων μας· στή θεία παντοδυναμία
ἐδραιώνεται ἡ πεποίθησή μας ὅτι τὰ αἰτήματα αὐτά θά
ικανοποιηθοῦν.

«Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν».

Μέ τέτοια λόγια πίστεως ἐπισφραγίζεται ἡ Κυριακή Προσευχή! Μ' αὐτὰ ἀναγνωρίζεται καὶ διακηρύσσεται ἡ οὐσιώδης καὶ καθολικὴ ἐξουσία τοῦ Θεοῦ. Μέ τὴν ἀναγνώρισή της ὁ χριστιανὸς γίνεται ἐλεύθερος, ὅπως τό δήλωσε ὁ Κύριος στὸν τυφλωμένο ψυχικά Πιλάτο, πού καυχόταν γιὰ τὴν ἐξουσία του πάνω σ' Ἐκεῖνον: «Δέν θά εἶχες καμιάν ἐξουσία πάνω μου, ἂν δέν σοῦ εἶχε δοθεῖ ἀπὸ τόν Θεό» (Ἰω. 19:11). Ἡ πνευματικὴ ἐλευθερία εἶναι γνώρισμα τῶν τέλειων χριστιανῶν. Γι' αὐτὴν εἶπε ὁ ἀπόστολος: «Ὅπου ὑπάρχει τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ἐλευθερία» (Β' Κορ. 3:17). Ἡ πνευματικὴ ἐλευθερία δέν ἔχει καμιὰ σχέση μέ τὴ σωματικὴ ἐλευθερία. Στὴν πνευματικὴ ἐλευθερία δέν ἐπιδρᾷ ἡ σωματικὴ δουλεία· καὶ ἀντίστροφα, ἡ σωματικὴ ἐλευθερία δέν μπορεῖ νά ἀποτρέψει τὴν πνευματικὴ ὑποδούλωση τοῦ ἀνθρώπου (βλ. Α' Κορ. 7:21-23).

Ὅταν ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθεῖ στὸν νοῦ πού καθαρίστηκε μέ τὴ μετάνοια καὶ φωτίστηκε ἀπὸ τὴ θεία χάρη, τότε αὐτός ὁ πιστός καὶ προσευχόμενος νοῦς κατανοεῖ πόσο μηδαμινὴ εἶναι ἡ δύναμη τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι, ὁμολογεῖ τὴ μεγάλη ἀλήθεια: ὅτι μόνο στὸν Θεό ἀνήκουν **«ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας».**

